

Den gamla hunden

Källa: SKK. Foto: Marianne Majava.

Förstår vi vad som sker inom en åldrande hund får vi också en möjlighet att umgås med hunden på rätt sätt. Vi får sänka kraven och anpassa oss efter hundens förutsättningar och fortfarande komma ihåg att ge den stimulans. Det är ägarens ansvar att avgöra hur länge detta är förenligt med ett acceptabelt liv för hund och omgivning.

Fysiologiska och beteendemässiga förändringar hos den åldrande hunden

Åldersproblem

Naturligtvis förändras hundar mentalt och fysiskt med åren, precis som människor och andra biologiska varelser. En del blir bara loja och slöa och ter sig allmänt snälla medan andra blir griniga och har kort stubin. Är hunden bara trött, har den ont eller vad?

De flesta förändringar vi upplever hos den åldrande hunden noterar vi genom hundens förändrande beteende. Orsakerna varierar och kan ha både fysisk och social bakgrund.

Veterinär Torkel Falk påpekar att alla kroppsfunktioner ofta försämras i varierande grad med stigande ålder. Även en ökning av antalet sjukdomar hör till åldersbilden. Det går därför inte att slentrianmässigt avfärda sjukdomstecken hos en gammal hund som enbart utslag av hög ålder

Människa och hund åldras olika

Likheten med åldrandet hos människa verkar slående trots att så inte är fallet. Åderförkalkning till exempel är ett begrepp som hörs i samband med åldrandet hos människa. Det innebär egentligen en inlagring av kalk i blodkärl och är slutstadiet i en process som börjar med en förfettnings av kärnen. Den medicinska benämningen för fenomenet är atheroskleros. Åkomsten är vanlig hos människa och leder ofta till infarkter om åverkan sitter i hjärtats kranskärl eller i hjärnans blodkärl.

Hjärtbesvär

Torkel Falk berättar att hunden är relativt motståndskraftig mot åderförfattning. Inte ens med extrema fettdieter i försökssammanhang är det lätt att framkalla åderförkalkning hos hund. Hunden är behäftad med andra typer av åldersrelaterade kärlförändringar som leder till en försämrade blodförsörjning i hjärtmuskeln. Hjärtbesvär hos hund ger sig inte till känna som attacker utan mer som en kronisk påverkan med försvagande

inverkan på hjärta och hund. Hundens förändringar drabbar framför allt mindre kärl i hjärtmuskeln.

Hjärnblödning

Från veterinärt håll rapporteras att hjärnblödning på hund nästan bara förekommer vid kraftiga skallskador. De annars vanliga bakomliggande orsakerna till hjärnblödning hos människa som högt blodtryck och åderförkalkning är ovanliga hos hund.

Hundar över tio år drabbas av symptom liknande de som uppträder vid hjärnblödning (hastigt påkommen yrsel med balansrubbingar och ibland illamående). Oftast rör det sig då om en funktionsnedsättning i ena innerörat. Hunden brukar bli återställd utan behandling efter ett par veckor.

Senilitet

Senilitet är ett blandat sjukdomstillstånd med olika grundorsaker. Mycket förenklat leder förändringarna till blodproppar, blödningar eller vävnadsskador på hjärnan. Andra orsaker kan vara förstörande åldersförändringar på nervvävnaden, Alzheimers demens, förgiftningsskador med mera.

Senil demens som kliniskt begrepp för hund är svårt att fastställa eftersom den inte kan tala med oss! På senare år har man emellertid börjat närma sig problemställningarna även hos hund. I dessa sammanhang har man valt att kalla de senilitetsliknande symptomen för "kognitiv dysfunktion" för att beskriva en minskad förmåga att fungera socialt.

I en större studie (av en forskare vid namn W, Ruehl) som utförts på gamla hundar har en symptombild uppställts på deras beteende enligt följande:

- *Förändringar i sömncykeln (hundarna vänder på dygnet).*
- *Ändrat socialt (till exempel minskat hälsningsbeteende).*
- *Desorientering (hunden fastnar till exempel bakom en möbel och vet inte hur den skall komma ut).*
- *Förlust av rumsrenhet.*

Mussli 14 år.

Vid elva års ålder hade var tredje hund något symtom. En gradvis stegring skedde med ökad ålder och vid 16 år uppvisade alla hundar symptom. Senilitet, enligt beskrivet mönster, är ofta långt utvecklad hos mycket gamla hundar. Hjärnförändringarna hos hund med ålderssymptom liknar till mycket stor del de som ses vid Alzheimers syndrom hos människa.

Biologisk klocka samt åldrande för olika typer av hund

Förutom att åldrandets process verkar olika från hund till hund så skiljer sig de olika raserna (eller storlekarna på typer av hundar) åt. Många forskare pratar om en biologisk klocka som styr åldrandets processer hos hunden. Den anses också ha ett genetiskt ursprung så till vida att medellivslängden är olika mellan raser. Det är känt att småväxta raser i allmänhet blir betydligt äldre än stora och att de små också åldras senare.

Ålder vid vilken åldersförändringa börjar äga rum

<i>Små hundar (ca 10kg)</i>	11,5 år
<i>Medelstora hundar (ca 10 – 25 kg)</i>	10 år
<i>Stora hundar (ca 25 – 40 kg)</i>	9 år
<i>Mycket stora hundar (över 40 kg)</i>	7,5 år

Den nämnda nedärvda biologiska klockan kontrollerar åldrandet framför allt genom en påverkan av avkroppens hormonsystem. Bruce Fogle uttrycker det som att även om åldrandet med åtföljande beteendeförändringar till viss del kan påverkas av miljöfaktorer, så kan ingenting ställa om den genetiska klockan som avgör när

livet slutar. Genom att ge hunden bästa tänkbara livsmiljö kan vi förlänga dess liv- men inte utöver den maximala livslängden som är inskriven i dess arvs massa.

Hjärnan minskar med åldern

En gammal hunds hjärna är lättare än hos en ung hund. Stanley Coren exemplifierar detta med att hjärnan hos en gammal 12-årig labrador kan väga 25% mindre än hos en fyra år gammal hund av samma ras. Coren påstår också att hundens hjärna börjar förlora i vikt och omfång med två till fyra procent per år redan vid fyra eller fem års ålder. Nervcellerna går utan tvivel förlorade med stigande ålder men vad som är av större betydelse för minskningen av hjärnmassan är att information färdas från plats till plats i nervsystemet. Hos en ung och frisk hund förmedlas information från till exempel ögon eller öron till hjärnan längs nervbanorna med en hastighet av cirka 360 km/tim. Hos en gammal hund kan hastigheten av nervimpulser vara så låg som 80 km/tim.

Därför är det svårt att lära gamla hundar sitta

Det finns beräkningar som visar att cirka 95 procent av nervcellerna i hjärnan hos hund förstärker och renodlar de signaler som hjärnan tar emot. Dessa celler blir genom diverse åldersförändringar obrukbara under förhållandevis långa perioder. Resultatet av detta, säger Bruce Fogel, blir att hundens närminne påverkas. Det är enligt honom därför hunden reagerar långsammare på kommandon och följaktligen blir det självklart svårt att lära gamla hundar att sitta.

En annan bidragande orsak till detta klassiska uttryck och fenomen torde också vara, att en hund som aldrig

Dee-Dee 14 år.

lär sig att sitta på kommando eller snarare lärt sig att den inte behöver sitta på ett kommando, befäster detta beteende. En sådan hund måste läras om, vilket i alla lägen tar längre tid än om inläringen skett på riktigt sätt från början. Har man lärt hunden att sitta på olika signaler kan det underlätta på ålderns höst eftersom man då kan tillgripa det kommando som passar ihop med bästa fungerande sinnesorgan. Använd till exempel ett visuellt kommando om ögonen fungerar sämre än hörseln!

Övriga förändringar som påverkar hjärnfunktionen

På grund av försämrad lungkapacitet och mindre elastiska blodkärl utsätts den åldrande hundens hjärna för en konstant syrebrist, vilket påverkar hundens långtidsminne. Bruce Fogle nämner att det finns försök gjorda som visar att en ökning av syretillförseln till en gammal hunds hjärna markant kan förbättra hjärnfunktionen. Slutsatsen han drar av detta är att friska och aktiva hundar har chans att få färre senila förändringar, dessutom med långsammare förlopp, än vad inaktiva och sjuka hundar oftare får.

Trots allt verkar det vara närminnets funktion som mest får träda tillbaka med stigande ålder. Liksom hos människan är det hjärnans inlagrade information från ungdomen som tycks ha den största inverkan på den gamla hundens beteende. Hundar som i tidig ålder lärt sig olika grundläggande lydnesskommandon fortsätter därför ofta att lyda som gamla även om de reagerar

långsammare. När gamla hundar börjar bete sig som valpar är det tyvärr inte ett säkert tecken på pigghet och vitalitet, som många tolkar det, utan kan istället vara ett vanligt tecken på senilitet. Ofta uttrycks detta i ett valplikt beroende. Den gamla och kanske tidigare självständiga hunden söker sig mer till flockens närhet och känner tydligen en trygghet i det. Många tidigare invanda rutiner övergår ofta till att bli ritualiserade. Vanorna förefaller att bli oerhört viktiga för hunden, trots att den ursprungliga funktionen med beteendet i fråga har upphört. Gamla hundar kan fortfarande visa samma iver inför att utföra ett arbete, när de utsätts för invanda retningar, även om de nu saknar ork och kapacitet till långa promenader, jakter eller dragpass då de exponeras för kopplet, husses jaktkläder eller dragselen. Hunden styrs vid dessa tillfällen av ett djupt rotat eller befäst beteende.

Ordning och reda, invanda livsmönster och oförändrad livsmiljö underlättar den gamla hundens liv genom att skapa förutsättningar för hunden att känna trygghet och harmoni, som i sin tur är en grund för att hunden skall kunna falla till ro och få den vila den i hög grad är beroende av som gammal.

Hjärnhinnan blir förtjockad, hård och spröd hos den gamla hunden. Små blödningar uppkommer lätt runt blodkärl och även om dessa enbart förstör ett fåtal nervceller så är det tillräckligt för att påverka hundens psyke

och beteende. Det kan leda till att en förut stabil hund blir mer lättretlig och svår att förstå sig på för ägaren

Sinnesorganens förändringar

Bruce Fogle påpekar det viktiga förhållandet att samtidigt som de fysiska funktionerna förändras med stigande ålder i hjärna, hormon- och nervsystem så sker också en förändring av de sinnesorgan som förser hundens psyke med information om yttervärlden.

Den gamla hunden är inte lika känslig för höga ljud som tidigare och vissa raser drabbas lättare än andra av dövhet. Ögats synceller försämras. Linsen förlorar sin elasticitet och blir disig av fibrös vävnad (skleros). Även hornhinnan fördunklas. Smaksinne och luktsinne avtar också med stigande ålder även om luktsinnet verkar var mest motståndskraftigt gentemot åldersförändringar.

Om en hund ser och hör som genom ett töcken och inte heller har någon större hjälp av den tidigare suveräna nosen i att identifiera och varsebli omgivningen, är det inte konstigt om den lätt reagerar med osäkerhet, rädsla eller aggressivitet. Om man därtill lägger en långsam reaktionsförmåga och en svårighet i att "sortera" olika situationer rätt och att reagera på ett ändamålsenligt sätt, är det lättare att förstå att olyckor kan inträffa.

Stimulans eller vila

Man har genom att testa gamla parfymprovare konstaterat att människor som alltid utnyttjat sitt luktsinne väl behöll sin luktförmåga längre än andra. Ett ihärdigt stimulerande av sinnesorganen skulle enligt denna teori resultera i ett uppskjutande av de naturliga förändringarna som följer med åldrandet.

Intressanta studier har gjorts både på människor och råttor som ger belägg för att mental stimulans kan motverka nedbrytningen av olika minnesfunktioner och att nervtrådar till viss del kan förnyas.

Slutsats

Vi måste noga skilja på sjukdom och psyke. Den gamla och friska hunden skall man i möjligaste mån söka stimulera medan den sjuka hunden bör lämnas i fred eller veterinärbehandlas.

Av detta lär vi oss att vi skall visa hänsyn och respekt inför den åldrande hunden men inte vara så rädda att "störa" den, att vi bäddar för apati och onödigt tidigt åldrande. Att ge den gamla hunden möjlighet till måttlig aktivering är ett bra sätt att bjuda på livskvalitet. ■

Mussli & Dee-Dee

båda 14 år

Dee-Dee var fem år när hon kom till oss, som omplacering. Mussli kom strax efter då sex år gammal. De var pigga, friska och goa mopstjejer. Hängde med på långa promenader.

Under årens lopp har åldern tagit ut sin rätt. Med sämre syn, dåliga tänder och att inte orka gå så långa promenader.

Dee-Dee är nu mycket närsynt pga pigmentös keratit, efter många års droppande med salva. Alla tänder borttagna. Hon har dessutom fått ödem i sina lungor.

Med en sjuk och gammal hund måste man ha tålamod, ha tid att vara med dom samt vara beredd att gå till veterinär för att ge mediciner, så de kan må så bra som möjligt.

Mussli är trots sina fjorton år, pigg och glad, hör jättebra, går gärna med på promenad om hon får gå lös. Hon har alltid varit den som vill bestämma, vi kallar henne för kommandora, men hon är också en riktig mammagris!

De älskar båda att åka bil, sova och mysa i sängen, äta leverpastej, skinka och korv. Klart att de får det! Mussli älskar när hon får massage.

Båda tanterna är alltid med oss ute varje dag, både små rundor och längre turer. Åker med oss och lillebror Jaiden till landet, och är med på mopsträffar flera gånger varje år för att hälsa på sina mopskompisar.

En gång mops alltid mops!! ■

Marianne & Jorma Majava

Mopstanternas riktigt namn är

Pugwamp's Diana Park

Född 2001-07-15, kallad Dee-Dee

Kara-Kash's Martha Mussli

Född 2001-02-13, kallad Mussli